

"ЗАИФ БЎҒИН" ҲАМДА "ДАВРАЛАР" ИНТЕРАКТИВ ТАЪЛИМ УСУЛЛАРИНИ БИРГАЛИКДА ҚЎЛЛАШ УНУМДОРЛИГИ

Юлдашева М.М.,

Бухоро давлат тиббиёт институти.

✓ *Резюме,*

Ушбу мақолада тиббиёт олий ўқув юртлири ўзбек тили фанидан амалий машғулотларни ўтказишда "заиф бўғин" ва "давралар" таълим усулларни бирлаштирган ҳолда дарс ўтишининг самарадорлиги ҳақида сўз юритилган. Калит сўзлар: амалий машғулоти, ўзбек тили фани, интерактив таълим методлари, самарадорлик.

ПРЕИМУЩЕСТВО ПРИМЕНЕНИЯ ИНТЕРАКТИВНЫХ ОБУЧАЮЩИХ МЕТОДОВ "СЛАБОЕ ЗВЕНО" И "КРУГЛЫЙ СТОЛ"

Юлдашева М.М.,

Бухарский государственный медицинский институт.

✓ *Резюме,*

В данной статье рассматривается преимущество применения интерактивных обучающих методов как "слабое звено" и "круглый стол" в проведение практических занятий по предмету узбекский язык в медицинских ВУЗах. Ключевые слова: практическое занятие, предмет узбекский язык интерактивные обучающие методы, преимущество.

THE ADVANTAGE OF USING INTERACTIVE TEACHING METHODS "WEAK LINK" AND "ROUND TABLE"

Yuldasheva M.M.,

Bukhara State Medical Institute.

✓ *Resume,*

This article discusses the advantage of using interactive teaching methods as a "weak link" and "round table" in conducting practical classes on the subject of the Uzbek language in medical universities. Keywords: practical lesson, subject Uzbek language interactive teaching methods, advantage.

Мавзунинг долзарблиги

Ўзбекистон Республикасининг тараққий этган мамлакатлар қаторидан муносиб ўрин эгаллаши ва ижтимоий-иқтисодий ривожланиши иқтисодий ислохотларни чуқурлаштириш учун фуқароларнинг, айниқса зиёлиларнинг маънавий салоҳияти, иқтисодий ўзгаришларини тўғри талқин қилишлари ва бу жараёнларни бошқара олишлари ҳамда ХХІ аср илмий-техника тараққиёти талабларига жавоб бера олишлари учун ўқув масканларида сифатли кадрларни етказиб бериш масаласи долзарб ҳисобланади. Кадрлар тайёрлаш миллий дастурининг асосий вазифаларидан бири мустақил фикрлайдиган ёшларни тайёрлашдир. Ушбу вазифаларни бажаришда ёш мутахассис кадрларга билим беришнинг самарасини оширувчи янги, замонавий педагогик услубларни қўллаш катта аҳамиятга эгадир.

Мавзунинг мақсади: Ҳозирги кунда таълим жараёнида янги услубларни қўллашга бўлган қизиқиш кундан - кун кучайиб бормоқда, анъанавий таълимдан фақат тайёр билимларни эгаллашга ўрганган бўлса, бугунги кунда талабаларни мустақил ишлашга ўргатиш уларда бошқарувчилик, йўналтирувчилик кўникмаларини шакллантиради. Интерактив таълим услублари қўлланилганда талабалар ўқитиш жараёнида фаол иштирок этадилар, билим олишнинг охириги ютуқларини ўрганиш йўли билан ўз устларида мустақил таёрланиш даражалари ошади. Ўқитиш жараёнини янада ривожлантиришнинг яна бир омили амалий машғулотларда интерактив таълим методларидан фойдала-

ниб дарс ўтишдир. Бунда талабалар орттирган билим ва кўникмаларини муайян ҳолатларда қўллай олишига, мавзунинг яхшироқ ўзлаштиришларига эришилади.

Материал ва услублар

Биз Бухоро давлат тиббиёт институти "Педагогика, психология ва тиллар" кафедрасида ўзбек тили фани ўқув машғулотларини ўтказишда интерактив ўқитиш услубларидан "заиф бўғин" ва "давралар" методларини бирлаштирган ҳолда амалий машғулотларни ўтказишни афзал деб топдик. Бунда "давралар" усулида мавзу тўлиқ очиб берилса, "заиф бўғин" усулида мавзу бўйича олинган билимлар мустақамланади. "Давралар" методи талабаларда ўрганилаётган мавзу (масала, муаммо) юзасидан мустақил, мантикий фикрлаш, бошқалар томонидан Тарбия муайян, аниқ мақсад ҳамда ижтимоий-тарихий тажриба асосида ёш авлодни ҳар томонлама ўстириш, унинг онги, ҳуққатвори ва дунёқарашини таркиб топтириш жараёнидир. Тарбия мақсади ижтимоий буюртма асосида белгиланади, энг оддий ҳаракатдан тортиб то кенг қўламли давлат дастури асосида ташкил этилувчи тарбия доимо муайян мақсадга йўналтирилган бўлади, бунда билдирилаётган фикрларни тинглай олиш, уларни тўлдириш, шахсий фикрларини асослаш ва ҳулоса чиқара олиш қобилиятини тарбиялашга хизмат қилади. Методни қўллашда талабалар давра қуриб ўтиришлари, ўртага ташланган савол юзасидан ўз тушунчаларини баён этишлари лозим. Бунда талабалар ўзларига навбат келишини кутиб ўтирмасдан, мавзу (са-

вол, масала, муаммо) юзасидан билганларини айта олишлари керак. Методни қўллашда ҳар бир талабанинг иштироки таъминланиши, муҳокамага ўз ҳиссаларини қўшишлари муҳим саналади. Зеро, методнинг асл мақсади мавзу юзасидан ҳар бир талабанинг фикрини билишдир. Ҳар бир талаба томонидан фикр билдирилатганда унинг сўзини бўлиш, қўшимча қилиш ҳеч ҳеч кимга, ҳатто ўқитувчига ҳам рухсат этилмайди. Ўқитувчи муҳокаманинг якунида билдирилган фикрларни умумлаштириши, талабаларнинг иштироклари даражасини кўрсатиб ўтиши мумкин. Ушбу усул, одатда, машғулотнинг бошланиши ёки якунида қўлланилади, ҳамм жихатдан катта ва мураккаб назарий маълумотларни ўзига муҳассамлаштирган мавзуларни кенг қиррали ёритишда тавсия қилинади. Шунинг учун ушбу услуб амалий машғулотларни ўтказишда самарали бўлиб ҳисобланса, муаян шошилиш ҳолатда тезкор жавоб талаб қилувчи "заиф бўғин" усули эса талабаларда шошилиш ҳолатларида тез ва аниқ жавоб бериш қобилиятларини оширади. Дарс жараёнида ушбу усулларни бир вақтда кетма-кет қўллаш олинган билимни янада мустақамланишига ёрдам беради.

Давралар усулини ўтказиш бўйича услубий кўрсатмалар:

5. Талабалар интерактив ўтказилиши тўғрисида огоҳлантирилади ва улар давра қуриб ўтиришади ва ўртага савол ташланади.

6. Талабалар ўртага ташланган савол юзасидан ўз тушунчаларини баён этишлари лозим. Бунда талабалар ўзларига навбат келишини кутиб ўтирмасдан, мавзу (савол, масала, муаммо) юзасидан билганларини айта олишлари керак.

3. Ҳар бир талаба томонидан фикр билдирилатганда унинг сўзини бўлиш, қўшимча қилиш ҳеч ҳеч кимга, ҳатто ўқитувчига ҳам рухсат этилмайди.

Давралар усулида қуйидаги қоидаларга риоя қилиш зарур:

6. Методни қўллашда ҳар бир талабанинг иштироки таъминланиши;

7. Регламентга риоя қилиниши;

8. Фақат мавзу бўйича гапирилиши;

9. Методнинг асл мақсади мавзу юзасидан ҳар бир талабанинг фикрини билишдир;

10. Мавзу бўйича зиддият чиқишига йўл қўймаслик.

11. Ўқитувчи муҳокаманинг якунида билдирилган фикрларни умумлаштириши, талабаларнинг иштироклари даражасини кўрсатиб ўтиши

"Заиф бўғин" усулини ўтказиш қоидалари

Усулни ўтказиш учун керакли анжомлар: секундомер, гуруҳ рўйхати (ўйин баённомасини тузиш учун), ўтилатган мавзу бўйича саволлар тўплами.

Усулни ўтказиш тартиби:

1. Ўйинни ўқитувчи ва талабалардан бир ёрдамчи-ҳисобчи ўтказди.

2. Ҳисобчи варақада талабалар рўйхати, гуруҳ номери, ишчи ўйин номи, ўйин ўтказилган санани ёзади.

3. Ўқитувчи саволлар тўпламидан талабаларга савол беради.

4. Берилган саволга талаба 5 секунд давомида жавоб бериш керак.

5. Ўқитувчи "тўғри" ёки "нотўғри" деб жавобни баҳолайди, ўзи тўғри жавобни айтади.

6. Ҳисобчи талаба рўйхатида жавобнинг тўғрилигига қараб + ёки - белгилайди.

7. Шу ҳолда талабалар икки турини ўтказди.

8. 2 турдан кейин ўйин тўхтатилади, 2 та минус олган талаба ўйиндан чиқади.

9. Қолган талабалар билан янги турини давом эттирилади.

10. Турлардан тўғри жавоб бериб ўтган талабалар кейинги тур давом эттирилади.

11. Ҳисобчи варақада нотўғри жавоб берган талаба қайси турдан чиқиб кетганини белгилаб боради.

Талабалар билимини баҳолашда ўқитувчи қуйидагиларни инобатга олиши зарур:

7) "Давралар" ишчи ўйини бўйича - мунозара тўғри режалаштирилдими ва ўтказилдими?

8) Ушбу мавзуга доир ҳамма керакли маълумотлар айтилди?

9) Саволни очиб беришда ким кўп қатнашди ва керакли фикр билдирди?

10) Ким саволларни тушунмади?

11) Қатнашчиларда ишчи ўйиндан қониқиш ҳосил бўлди?

7) "Заиф бўғин" ишчи ўйини бўйича максимал 5 балл ҳисобида баҳоланади.

8) Қўйилган баллар машғулоти учун бериладиган якуний баҳолашда назарий қисм бали бўлиб ҳисобланади.

9) Ўқитувчи журналнинг пастки бўш қисмида ишчи ўйин ўтказилганини белгилайди.

10) "Давралар" ва "Заиф бўғин" ишчи ўйинлари бўйича тўпланган баллар умумлаштирилиб, ўртача балл қўйилади.

Дарс охирида гуруҳ журналининг пастки бўш қисмида ишчи ўйин ўтказилгани белгиланади.

Натижа ва таҳлил

"Давралар" усулида талабаларнинг ўз фикрини тўлиқ баён эта олиши, "Заиф бўғин" услубида эса муаян ҳолатда саволга тез жавоб бериш маҳоратлари ошади. "Давралар" усулида мавзу тўлиқ очиб берилганлиги сабаб, "Заиф бўғин" услубида олинган билимлар мустақамланди. Ҳар бир талабанинг таёрланиш даражасига баҳо берилди. Ўйин услубида ўтказилганлиги боис талабаларда қизиқиш ортади.

Хулоса

Хулоса ўрнида шунини айтиш мумкинки ушбу услубларнинг амалий машғулоти ўтишда қўлланилиши, талабаларни ўқитиш жараёнига жалб этиш даражасини ортиради, талабаларнинг бир-биридан ўрганишлари учун шароит яратилади, фан бўйича олган билимларини амалда текшириш имконини беради.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. Сибирская М.П. Профессиональное обучение: Педагогические технологии. - Санкт Петербург, 2002.
2. Сластенина В.А. Педагогика профессионального образования. // Под. ред. В.А. Сластенина. - М.: Академия, 2004.
3. Использование инновационных технологий в процессе преподавания педагогических дисциплин (электронный ресурс) <http://ntfmlkonfz.ru>
4. Сластенин В., Исаев И и др. Педагогика: Учебное пособие (электронный ресурс) <http://www.gumer.info>
5. Исакулов В.Т., Тўлаганова Д.В., "Махсус фанларни ўқитишда илгор педагогик технологияларни индивидуал ёндашув асосида қўллашнинг самарадорлиги". Фан таълим ва ишлаб чиқариш интеграцияловчи шароитида инновацион технологияларнинг долзарб муаммолари Республика илмий-амалий конференцияси I-қисм Илмий мақолалар тўплами 220-221 бетлар.
6. Орзиев З.М., Рахматова М.Р., Жалолова В.З., Климова Ф.К. "Критерии эффективности уровня знаний студентов, приобретенных интерактивными методами" Журнал дневник казанской медицинской школы 'II (XIX) июнь 2019; 38-42.

Келиб тушган сана 09.02. 2020